

R. P. Thomæ Tamburini È Societate Jesu Opera Omnia

Tamburini, Tommaso

Lugduni, 1689

7. De excusationibus à jejunio.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78172](https://nbn-resolving.de/urn:nbn:de:hbz:466:1-78172)

invitare, nonquidem animo, sicuti dictum est, ut hospites oblati acceptent, atque completerent; sed animo, ut sua hospitis liberalitas appareat, amicitia que signa videant amici: nullo autem modo potest cogere, ut comedant. Ita Dian. p. 1. tr. 9. ref. 38. aliquis ab eodem citatus & rursus, late p. 5. tr. 7. ref. 38. ex Hurtado. Ratio priori dicti est, quia ea obligatio; & invitatio eodem modo tunc se habet, ac modis dicta subministratio, & prolatio ciborum, appareat enim clarè esse merum urbanitatis signum: & ex alia parte ex se opus indifferens, cum invitentur amici ad comedionem, quia sit merum jentaculum; non ad omnia deavoranda. Ratio posterioris dicti est, quia si urgeret absolutè (nam urgere explesè ad solum jentaculum, non est, ex ullo capite culpa) urgeret ad actionem hinc, & nunc moraliter peccaminosam.

12. Diximus quartò, laetitia etiam posse ministrare, eaque offerre hic, ubi viget usus Bullæ Cruciatæ. Ita Sanchez. l. 5. conf. c. 1. d. 16. n. 3. Ratio est, quia sensus offerentis semper intelligitur conditionatus, ut scilicet ea qui comedat, si licet potest. Quid si certè sciatur accumbens carere Bulla, & tamen sine necessitate ea manducaturus; Sanc. lib. doc. non posse, quando est dubium, an accubentes habeant Bullam: unde sequitur multò minus posse, quando est certum. Sed profectò, si sit dubium, potest; quia in dubio nemo est judicandus immemor esse sue salutis; at si sit certum, non poterit, nisi iusta, ac proportionata urgeat causa: quia tunc sine causa excusante esse offendiculum ipsis proximo ad illud peccatum, quod facile removere posset: facile enim posset, si causa nulla te ad ea ministranda cogeret.

13. Diximus quintò, si invitans commodè potest, ut si nec inurbanitatem sibi exprobrandam, nec aliud malum timeat, multò magis si speret futurum, ut sua monitione invitati ab illa peccaminosa refectio se retrahant, obligari ex Charitate ostendere se ex parte sua eos cibos præparasse quidem, & obliuise, ad eosdemque invitasse: ceterum velle, ut quisque sua conscientia consulat. Ratio est, quia tunc Charitas dicitur, ut quia facile potest peccato proximi occurratur.

14. Diximus denique sex ad uberiorem doctrinam, Patrem hunc familiæ nullo modo carnes parare, ministra, vel ad eas invitare accubentes posse: Ita Laym. Less. mox. eit. quia tunc (ut supponimus) peccarent invitati comedendo; quare sine ulla causa (neque enim ratio hospitij causam dat, ut diebus jejuniis carnes apponantur cooperaretur) Pater familiæ ejusmodi peccato. Non sic accedit cauponii, inter hereticos, & Catholicos degentis, à suo enim officio fortasse in quibusdam casibus excusabitur, ministrando simili carnes, & cibas quadragesimales tempore jejuni: de qua re vide Laym. lib. 2. tr. 3. c. 13. n. 5. Less. lib. 4. c. 2. n. 23. Filliuc. rr. 27. p. 2. c. 5. n. 92. Castro. Pal. in 2. disp. 6. de charitate, p. 14. & nos in fr. lib. 5. c. 1. §. 3.

§. VII. De excusationibus à jejunio.

CAUSE excusantes à jejunio multiplices sunt; quæ cordis, & charatis gratiæ, opera pretium erit distinctè percurtere.

Atas.

1. Qui vigesimum primum annum non complevit, ex S. Th. 2. 2. q. 147. art. 4. ad 2. & passim DD. & qui sexagesimum annum attigit, quamvis nondum illum compleverit, excusat à jejunio. Ita Ioan. Sanch. d. 54. n. 10. Trull. lib. 3. in dec. c. 2. d. 4. n. 3. ille propter adolescenti necessitatem, hic propter vires (licet robustæ alias apparetant) jam senio declinantes. Qui anceps est de sua aetate, quid faciet, diximus sup. lib. 1. c. 1. §. 7. verb. Atas.

2. Porro, quoad hæc, Dubitabis primò, si quis in prima hora media noctis hoc die, quo jejunandum est, cibarum annum vigesimum primum, obligandum ne erit ad jejunandum hoc eodem die?

Respondeo, compleat ex eo, quod ipse natus sit in

ipsa media nocte, ita ut privata jam dicta fuit terminus extrinsecus sui natalis, obligabitur: quia tunc tunc dies, cuius initium dat hæc prima hora, pertinet ad annum vigesimum secundum talis aetatis, quo urgenter præceptum: At si compleat ex eo, quod natus sit ipsa prima hora media noctis, ita ut dicta prima hora sit terminus intrinsecus ortus sui, non obligatur. Ita Io. Sanc. l. 6. n. 4. Dian. p. 1. tr. 9. ref. 49. Bonac. vult. de præc. Ecl. p. ult. n. 7. quia tunc illa prima hora pertinet ad complemendum intrinsecum anni vigesimi primi, in quo tunc atque adeò etiam in hoc complemendo, habet adolescenti jus comedendi; Cum igitur possit hac hora comedere, & deinde non sit fraudandus communis refectio, quæ conceditur jejunio, bis legitimè comedat præceptum, adeoque, ut ex dictis liquet, legitimè jejunio liberabitur. Atque hæc excusatio multò erit clarior, si annum vigesimum primum compleat hora secundā, post medium noctis, tertiam, quartam, ceteras.

3. Similè quid præterea eveniet in sene: non enim obligabitur jejunare eo die, in cuius prima hora intrinsecus attingit annos sexaginta, ut ex dictis item patet.

4. Quod si quis compleat annum vigesimum primum post aliquot dies quadragesima, certè solùm ad consequentia jejunia obligabitur: ut contraria, si qui attingit annum sexagesimum post ejusdem aliquot dies, ad jejunia consequentia pon obstringetur: Ita Sanc. lib. 5. conf. c. 1. dub. 2. n. 8. Læzana. v. jejuniū. n. 6. aliquid. Ratio est, quia præceptum jejuniorum in diebus quadragesimæ dividuum est; quare potest urgere uno die, & non alio.

5. Dubitabis secundò, èstne probabile fominam non obligari ad jejunium, si pertinet ad annum etatis quinquagesimum; Respondeo, mihi non videri probabile: quia non invenio jus, nec consuetudinem, nec rationes hanc sententiam solidè confirmantes. Ita Fag. 4. Ecl. p. 1. 1. c. 8. n. 11. Layman. l. 4. 1. n. 2. Io. Sanc. d. 54. n. 11.

Quod enim dicunt fominae facilius feneferi, non convincit: quia ex alia parte jejunio, ut omnibus est compertum, non perinde ac homines, hoc est, non multum mactantur. Non infior interim, si quæ debilius notabiliter sit, posse excusari: verum non erit tunc ex aetate, sed ex mala valetudine dicta excusatio.

6. Dubitabis tertio, Religiosus, qui nondum complevit annum vigesimum primum, tentur ad jejunia per suam regulam, mortaliter indicta; Respondeo, probabile est obligari: Ita Ioan. Sanc. d. 54. n. 3. S. v. Jejun. n. 3. Thom. Sanc. in dec. lib. 4. c. 11. n. 56. Fag. pr. Ecl. 4. i. c. 8. n. 6. quia aliud est vinculum Religiosum, quo tenetur dictus Religiosus ex vi regulæ; aliud Temperantia ex vi præcepti Ecclesiastici: Non igitur si uno non astringatur, alio liberabitur: cum non valeat illatio quæ à diversis. Sed notabiliter est etiam non obligari. Ita Ascan. Tamb. tom. 2. de jure Abb. d. 12. q. 2. n. 41. ult. ed. Med. l. 1. sim. c. 4. §. 10. Graff. 1. p. 1. 2. c. 37. num. 41. apud Ioan. Sanc. l. c. qui præsumit potest nullam regulam velle sub mortali vrgere eum ad jejunandum, quent Ecclesia obligare non solet. Vtraq. sententia tutæ est, & excipi sine timore potest. Limita, nisi regula explesa, vel tacite (quod ex verbis ipsius colligetur) includat etiam nos minores adolescentes: tunc enim ad jejunium hi ex vi voti à se emissi obligantur.

7. Quid, si regula præcipiat, ut à suis Religiosis serventur jejunia Ecclesiæ, tenet buntur Minores anno vigesimo primo, ex vi regulæ eadem Ecclesiastica jejunia custodiare?

Respondeo, cum Ioan. Sanc. l. 6. n. 6. Diana p. 1. tr. 9. ref. 16. si id præcipiat regula, solùm ut illa dicam, demonstrative, tanquam id, quod de jure inest, hoc est, veluti memoriam revocet. Ecclesiastica præcepta, nequam tenebuntur: quia hoc modo non additur nova religionis obligatio: sed pristina tantum recollitur, prius, qui alias per aetatem obligantur, at si id regula novo mandet præcepto, utique ut ex se patet, tenet buntur.

8. Ex dictis colligo, an obligantur sexagenarij ad jejunia prædicta ex se sola regula obligantia? Dico enim probabile

prævalere libertatem, & exemptionem senectutis, quæ est certa; dubitari autem de præcepto, an scilicet hoc dictam statutum comprehendat.

13. Ad rationes negantium respondere possum. Ad primam, prescriptum Pontificis sive regulandum iuxta morem ipsiusmet Pontificis in legibus de ieiunio ferentis; non ergo pro tempore tam propter astatis. Ad secundam, nego Meliorum negligere opus impositum impositum enim ieiunium fuit solum pro tempore antecedente annum sexagesimum, nempe iuxta morem Ecclesiæ. Ad tertiam (ut interim alias explicaciones racciam) dico opus subrogatum debere sapere naturam rei, cui subrogatur, in favoreabilibus. Vide sup. 16. §. 4. n. 35. non verò in odiosis, & ex alia parte communis est Doctrina, posse vota perpetua in actiones temporales a Confessario, nèdum à pontifice commutari. Ita Sanch. lib. 4. in dec. c. 4. n. 54. Diana p. 1. r. 9. ref. 20. Fag. s. 1. p. 1. r. 4. n. 4. fin. Laym. 1. 4. r. 8. c. 2. n. 2. Vix enim ieiunium non præsumuntur nisi contrarium est ieiunio, & qui ieiunio intendit, nisi ad modum legis Ecclesiæ. & ratio ulterior est, quia post annum dictum ieiuniorum subiectum incapax ieiunii propter vires sanguinis, ac quae ad eum ieiunii non obligatum.

legitimum Voto Caſtitatis à Pontifice subrogatum, an obligare sexagenarios.

10. Facit ad hoc argumentum Lectori non ingrata punctum: illustris quedam virgo exoravit à Sancto Pontifice Voto Caſtitatis dispensationem, ad Matrimonium cum pari adolescentem contrahendum, impossibile fuit in voti communionem ieiunium in qua tunc sexta Feria, constante saltem Matrimonio, ieiunare. Annos prodixit Mulier usque ad sexagesimum, & amplius, patiue fortuna viri; uterque tam validis viris, ex adolescentiam agere videretur: qualitera fuit. An obliganda Mulier esset ad prosequendam ieiunia? Pontifice ieiunia?

11. Fuerunt Theologorum, quibuscum ego quæſtio-
nem communicavi, divisa sententia: Negabant non-
nulli. Primo, quia veluti in matrimonium confabat, ita
confite juxta Pontificis prescriptum debet ieiunium:
Secondo, quia inconveniens esset eam mulierem gaudere
votis dispensatione, castitatem non servando, & negli-
gitio opus loci Caſtitatis impositum: Tertio, quia subrogatio
sunt naturam rei, cui subrogatur. s. 1. C. de rei uxori-
tatione. c. Ecl. 1. §. 2. u. lit. pend. s. ergo perpetuum
votum, perpetuum esse debet & ieiunium. Voto
obligatum: Quartuſ, quia ciuili modi ieiunij iniunctio vi-
deatur tenui ad hanc conditionatam concessionem:
Quod in Matrimonio fui, tandem exhibe ieiunium;
non ergo sciens licet ieiunium, si adhuc eidem datur
Matrimonio fui.

12. Concedebant alii: Primo, propter illud fundamen-
tum, quod modi attulimus, quia scilicet votum ieiunij
non obligat, nisi iuxta mensuram præcepti Ecclesiæ, idem,
quod propter patrem rationem videtur esse in penitentiis.
Confiteor impotitis, cum igitur ieiunium tali mulieri
imponam, vel equipollat voto, vel penitentiis, eas
iustas conditiones participabit, atque ad eum mensuram,
tamen in ieiunio habebit in anno sexagesimo: Secundum,
non est habendum plus Pontificem, velle obligare
hanc feminam, quam obliget ipsiusmet Pontifex, prout
est legillar universalis, obligatque subdit ad ieiunium;
sed ipse tunc non arringit. Fideles post annum sexagesimum, ergo, &c. Tertio, quia ratio fundamentalis, cur sexagenarius etiam robustarum virium ad
ieiunium non obligetur, est, quia tanta ætas ad debilita-
tum vergit; jam peto, si hæc mulier, quando erat junior
in gravem morbum incidens, nonne excusat fuisse et
tali ieiunio? Vtique, ut omnes fatemur: ergo & nunc
tristis post sexagesimum annum, etiam si videatur
hæc robusta valetudinis: Probat hæc consequentia,
quia sexagenaria verè intrinsecè infirma est, cum ætas
procreata iuxta illud: Senectus ipsa est mortis, magnis in-
limitibus equipollat. Quarto, nunquam præsumi-
tur a deinceps præceptum obligans, nisi de obligatione con-
fiteat ad dubium saltem est; an hæc obligatio urgeat præ-
ceptum, quod possidet: dico enim ego

Part I.

13. Ad rationes negantium respondere possum. Ad primam, prescriptum Pontificis sive regulandum iuxta morem ipsiusmet Pontificis in legibus de ieiunio ferentis; non ergo pro tempore tam propter astatis. Ad secundam, nego Meliorum negligere opus impositum impositum enim ieiunium fuit solum pro tempore antecedente annum sexagesimum, nempe iuxta morem Ecclesiæ. Ad tertiam (ut interim alias explicaciones racciam) dico opus subrogatum debere sapere naturam rei, cui subrogatur, in favoreabilibus. Vide sup. 16. §. 4. n. 35. non verò in odiosis, & ex alia parte communis est Doctrina, posse vota perpetua in actiones temporales a Confessario, nèdum à pontifice commutari. Ita Sanch. lib. 4. in dec. c. 4. n. 54. citans Lessiam, & Suarium, Ad quartam, negandum est conditionatam illam concessionem esse perpetuam; dico enim esse regulandum iuxta morem Ecclesiæ, pro tempore scilicet an ipsa consuetudo usque ad annum sexagesimum. Ex his igitur vides, hanc sententiam esse intra probabilitas terminos admixtandam.

Infirmitas.

14. Excusari à ieiunio notabiliter infirmos, ac valentia-
dinos, res est certa, nimis, etiam si in infirmitatem in-
ciderint propria culpa. Ita DD. mos citandi. Idem dic de
iis, quibus ieiunium infirmitatem parit notabilem, ut ca-
pitis vertiginem, stomachi dolorem, &c. Ita Fag. pr. Ecl. 4.
lib. 1. c. 8. n. 13. Trull. lib. 3. in dec. c. 2. d. 7. n. 4. Sanch. lib. 5.
conf. c. d. 14. n. 10. idem de illo, qui ita Romacho debili
fuerit, ut unicam plenam refectionem, quanta ad plenam
nutritionem est necessaria, sumere non possit; enim co-
getur sumere duplum, atque adeo legitime ieiunium
violabit. Ita Sanch. lib. n. 1. Idem de eo infirmo, cui fortè
conducerent ad sanitatem ieiunia: Ita idem ibid. n. 2. tunc
enim quia vere est infirmus, liberatur à præcepto ieiuni-
andi; esto, per accidens proficuum aliunde illi sit ieiuni-
um. Vnde, si non ieiunet, peccat; peccabit enim con-
tra Temperantiam, vel contra propriam Charitatem; non
verò contra præceptum Ecclesiasticum dicitur ieiunando.
Idem de eo, qui noctu dormire per notabile tempus non
potest, nisi coenat, nimis enim esset onerosum sic ieiuniare.
Ita Fag. l. c. Ioan. Sanch. d. 54 n. 13. Laym. lib. 4. c. 3.
n. 2. Nec si hunc obligo mani jentare, sèque sero plenè
reficere: quo pacto jam ieiunium sartum teatum, ut ex
supradictis patet, conservare. Non Obligo, inquam, licet
id commode facere queat: quia nemo in ieiunando est
obligandus ad extraordinaria remedia, & ad relinquentia
duum ius comedendi circa meridiem. Sic Th. Sanc.
l. c. n. 10. Ioan. Sanch. l. c. Fag. l. c. n. 10. Idemque demique
de eo, qui de nocte absque perfecta cena calefieri nota-
bilem nequit, Ita Fag. l. c. Thom. Sanch. l. c. n. 10. quia id
non contemendum sanitatis detrimentum judicatur.

15. Addidi in predictis casibus illud notabiliter, vel
notabile: quia notare volui, non quodlibet leve valeru-
dinis detrimentum, quale est regulariter, v.g. duplex ha-
bere eautum, contra Ioan. Sanch. d. 14. n. 1. vel ex-
corporare, & brevis, remissusque dolor capitis vel quid
simile; sed verò grave, (licet fastidio) propter Ecclesiæ be-
nignitatem, non necessariè gravissimum. Id debere esse
illud, quod à præcepto ieiunandi liberum hominem redi-
dat. Insuper non est expectandum ipsum actuale detri-
mentum; sufficit enim timor rationabilis de domino
per ieiunium inferendo: timor, inquam, non levis; sed ma-
li notabilis, notabilis timor.

16. Verum enim ecce nodum non facile à scrupulo-
sioribus dissolvendum; Ecquānam ratione hujusmodi
gravitas est mensuranda: De gravitate timoris satis
dixi, cum rationabilem cum debere esse dixi; & com-
muniter conscientia ipsius ieiunantis sufficit, quā bona
fide, sive ex experientia præterita, sive ex probabili-
ratione putat sibi graviter nocitum ieiunium: Ita
R. 2. Ioan.

Ioan. Sanch. d. 51. n. 24. Idem nonnulli recte dicunt de ipso danno: credendum enim est ipsi jejunanti, qui bona fide sit persuaderet jejunium, sine gravi damno se tolerare non posse. Ita Sanch. l. 1. in dec. c. 17. n. 2. Suar. de leg. lib. 3. c. 24. fin. Sà v. *Lejunum* n. 14. alioque. At huc Lamen scimus scrupuloso satis, qui licet fateatur id judicio prudentis esse dijudicandam, facilius enim uni jejunium officiet, quam alteri; tamenque ratione id judicium fieri cum facilitate posse; à nobis doceri expectat, habeat ergo regulam illam quam, ut expeditissimam Doctores cit. & *passim*, communiter huc aferunt.

17. Illa infirmitas, seu illud damnum salutis notabile est quod operationes ordinarias cuiuslibet personae impedita ut, qui consueto suo operandi modo eas exercere commode cum jejunio nequeat, graviter alio offendit censendus sit: Hinc, si scolasticus ex jejunio capite dolet, vel quomodounque cum difficultate studeat: Si mulier ex debilitate jejunii servit domus incommode operetur: Si vir quilibet suum officium, atque jejunando difficulter exerceat, & similia, ex hoc capite damni à jejunio legitime excusabuntur. Nutrientes, pragnentesque, hoc reducuntur. Ita Cajet. in *sum. v. Lejunum. cap. 3.* Azor. t. lib. 7. cap. 17. g. 6. Sanch. lib. 5. conf. c. 1. dub. 14. n. 12. Dian. p. 1. tr. 9. ref. 14. propter salutem enim sive infantis, sive suam, jejunio communiter excusantur: carnes autem tunc solum comedere nisi conceditur quando sic complexio, & necessitas earum, vel infantium exposcit: idque etiam puto, antequam foemina concipiatur, si à Medicis judicentur jejunia matris nascititia proli suscipienda: quia multum grave est, feminam uxoriam, prolein probabiliter in utero concipiendam fovere non posse sicut enim alia remedia, sic convenientia alimenta poterit, in modo & debet ponere: ne fœtus forte concipiendus elangueat.

Ars laboriosa.

18. Officium, seu ars, quam quis exerceat, sit ex se laboriosa, hominem per se liberat à jejunio. Ita DD. cit. & *passim*, & ita quidem, ut etiam in illo exercito quis inveniatur posse tolerare jejunium, adhuc ad illud non astringatur, ex declar. Eug. I V. an. 1440. in *comp. prin. Fratrum Min. v. Lejun. n. 2.* apud Fag. p. 1. *Eccl. 4. lib. 1. c. 8. n. 15.* quia semper aspiciatur à lege id, quod est communiter, per se. Quare posito, quod les universitatis omnes atem laboriosam exercentes excluserit, non erit hic includendus. Adde rationem, quia laboriosis artibus vacantes, frequenter indigent refectione, ne in debilitatem, quando minus putant, labentur. Hinc Arater etiam robustus, patientissimumque *edit*, contra Reg. lib. 4. c. 16. n. 216. in modo etiam ditissimus, ex declar. cit. non obligatur ad jejunium; quia per se omnes aratores excusantur, & ex alia parte Ecclesia non intendit privare Fideles suo officio, modique vivendi. præterea, quanvis exercitia ex se non laboriosa obligationem jejunandi subjacent; tamen, si quis ita sit debilis, ut suum officium aliis leve, ipsi sit laboriosum, à jejunio per accidens hoc est, ratione sua complexionis, excusabitur: Ita Th. Sanch. in *conf. lib. 5. c. 3. dub. 6. n. 8. Reg. l. c. n. 219.* quia pia Mater Ecclesia cum tanto dispense obligare Fideles non intendit: Hinc Scriptores, verbi gracia, obligantur ad jejunandum, quia scribendi officium levius est laboriosus; fortè modice jejunans facilius scribet, quam cibo refectione: tamen si cui Notario ita laboriosa succedit scriptio, ut sic duplice refectione suum munus obire nequeat; excusabitur certè per accidens, ratione sua complexionis.

19. Hæc Doctrina ante oculos in tota hac materia per diligenter habenda est; sit enim frequenter, ut in aliquo Doctore invenias excusari quæcumque à jejunio, sed per accidens: tu vero credas excusari per se, regulanque ad omnes alios minus legitimè deducas. Nudius certius fuit, qui referret quendam Theologum non vulgaris literaturæ, excusasse à jejunio hominem equo iter agentem; audibatque Theologas (ut idem refere-

bat) rationes, quia succussans equus ita male hormintrahabat per integros dies, ut satis laboriosum illis fuisse illud iter esset; quibus verbis clarè excusatio per accidens fuit, non per se, ille tamen, qui solutionem narrant, acriter contendebat Theologum in ea esse sententia, ut iter quoque agentes excusandi sint à jejunio. Cumque ego inculcam, iustinodi excusationem nequam universalem, sed tali peculiari persona addictam fuisse, nonquam constanti vir veritati manus dedit. Deus immortalis quantum refert, non apices rerum aspiceret, sed interiorum earum viscera penetraret!

20. Si queras, quænam sunt officia ex se laboriosa. Dico ea esse, quæ exercentur cum magna agitatione membrorum corporis; tunc enim multi spiritus communtur, unde & ciborum auxilio opus est; & inedia, quæ magis corpus excedit, non est addenda.

Porro, plura sunt exercitia clarè laboriosa, plura manefestè non laboriosa; plura denique de quibus, qualia sunt, dubitatur; suo igitur ordine breviter singula delibamus.

Exercitia per se laboriosa.

21. Fabri Ferrarij, Lignarij, Murarij, Fossores, Agrikolæ, seu Aratores, Lapidicidæ, Bajuli, id est, onera per die integrum portant, Pistoræ, seu panem conficiunt; Texores, Molitores, Fullones, hoc est, qui tout die panis, telis, vestibus lavandis vacant; Coriarij, Lanarij, hoc est, qui lanas lavando, terendo, discutiendo curant; Agentarij, vel Artifices, hoc est, qui utentes malleo, limo, similique instrumento laborioso, argentum, aurum, in modo & quodlibet metallum versant; Iter agentes pedibus, Curtores, (Italiæ quelli che corrono la posta) Remigantes, Nautæque tota die remos, vel alia navis exercitia praestantes; Tipographi, non quidem qui litteras ordinant, (leve enim id opus est) sed qui torculari operam navant; Mercenarij, hoc est, qui, ut merces vendant, in onus per urbem totum ferè die circumveunt; Ornantes tempora, quando scilicet scalas transferentes, pérque eas salientes cum magno labore hinc inde agitantur. Hi, inquam, omnes, similèque, quia laboriosas ex se exercitare, à jejunio merito liberantur. Ita DD. citati, & citandi, *passim*.

22. Nota autem dico, vel tria; Primò, hic sermonem nostrum esse de his artibus absolute acceptis, secundùs si diminutè sumuntur, si enī quis, v.g. in die jejuni, duo, vel tria industria labet; parvo labore frumentum, bestiarum, vel aquarum vi, molat; leviuscula vittas texat, quod cum modo sit labore; Merces vendat, longas vias nequaquam tenet; non vocabitur absolute Fullo, Molitor, Texor, Mercenarij, licet integrum diem in his consumat, nec consequenter à jejunio immunitur, quia ejusmodi exercititia sic diminutè accepta, non sunt per se laboriosa.

23. Præterea ejusmodi opera jam certè laboriosa, totum diem, vel majorem ejus partem, vel certè in laboriosis artibus, bonam diei, partem, occupare debet, ut per se valeat excusatio, si enim laboriosissimus Faber per unam, vel alteram horam ligna, vel lapides cadat, non propterea eo die absolutè, quantum est ex hoc uno labore, à jejunio liberabitur.

24. Denique Artifices, vel similes ex officio laborantes si forte à suis laboriosis exercitationibus aliquo die vacent, an dicto die vacationis jejunare teneantur? Ajo probabile esse, si vacent uno, vel altero, non obligari regulatiter ad jejuniū: Ita Fag. *Eccl. pr. 4. lib. 1. c. 8. n. 16. Diana p. 1. tr. 9. ref. 9.* Sanch. in *conf. c. 1. d. 7. n. 20.* quia ne deficiant illi vires, legitime possunt vel eas servare ad sequentia opera, vel easdem reficere pro operibus antecedentibus. At si multis vacent diebus, obligantur jejunio; quia excusatio neque à præcedenti, neque à præsenti, neque à consequenti labore peti tunc potest.

Exercitia per se non laboriosa.

25. Scriptores, Notarij, Pistoræ, Statuas fingentes, sed sine magno malleo strepitu, conatique (secundus ad Lapidicidas modo dicto reducuntur) Filum ex Lana, vel

Lino

Lito nentes, famuli comitantes, Dominum per Vrbem
undevit, etiam cum iheda obbulantem; Iter lecti-
ca, navi, equo peragentes; Cantores, Sa^rores; qui ve-
nis confutum; Ancilla levia scvitardamus exhibentes,
Metici, Chirurgi, Confessarij, Lectores cujuslibet scien-
tia, etiam qui plus Lectiones more ordinario legunt
et in universitate i^u, qui ea officia exercent, qua ingenij
vi perficiuntur, ut Advocati, Procuratores, Scolastici,
& iuris; omnes, inquam, hi mihi videtur, artes mi-
tice per se laboriosas exercere, adeoque a jejunio per
se nequam excusari. Ita Doctores citati, & citandi
sunt, quidquid aliqui de aliquibus ex his asseverant
vel, inquam, nam scio faciliter ratione alicujus gravis
discriminatio per accidens excusari posse, Fac enim pe-
nitentiam famulatum Domino per Civitatem totum diem
equitanum famulatum praestare debet; Fac Cantores
te media a voe confusa deseri; Fac Advocatores, Le-
ctores, confessoriam, nisi alimenta se reeeent, suis
effici, auditoribus, p^{re}nitentibus facere satis non
ebo; Fac navi iter agenti, sive gravem pati nauicam,
ave cibo sufficere delitius; &c, nonne, sed vera, per ac-
cidentem, nonne, amare, concedes?

Exercitia dubiè laboriosa.

26. **Dubium sit: Primo**, An cōcionatores munus
suum pro labore habent debetū: **Respondeo**, nō
ita distinguendum videatur: Si per totam Quadrage-
simam quādū, vel etiam ter, quāterē in hebdomā-
diā cōmetant horatārū plus minus, cōcionatores habent
sūl populu: affirmatiū est respondēndū, etiam si vō-
luntari, & propter lucrum (est enim opus per se pūm)
cōcionatores; ac propterē a jejunio tunc erunt excu-
ſiū. Ita Fagund. præc. Eccl. 4. lib. 1. cap. 8. num. 19. Sanchez
vñnum. 9. Diana 1. tr. 7. 9. r. fol. 19. Laymon. lib. 4.
8. cap. 3. num. 4. Si fēmel, vel bis in hebdomada, ne-
gare. Ita Diana ibid. Ratio est, quia frequens illa di-
cendi exercitatio junta cum necessario mentis labore,
liber videatur non contēndens, qualis certē in rati-
onib[us] non apparet; hinc una vel altera concio in
domini jejunū forē incidentis, ius ad solvendū jejunium
nonquā dabit, nōs per accidēns. Si quando scilicet
debilitas, vel quid simile id tibi indulgendum per suadē-
tū, quod extendō cum Sanch. lib. 5. cap. 1. dub. 1. 3. n. 6.
etiam ad diem præcedētū cōcōnō, si debilitas, gaudi-
cio prudēns, idem requirere videatur.

17. *Dubium est secundò de Coquis. De quibus sic sentio: Si sint coqui Magnatum vilioribus ministris solam, inservientibus, vel sint Coqui Communes paucis ferculari parantes, sive excusantur a jēsum: ag si sint Coqui toti dī per se exercita culinā exercentes, ave sint iūniū Magnati, five numerolū familiā; tunc certe satis probat. Et si enim non sā iūnacessariā iūniū, quia tunc iūnacessariā, tunc certe satis probat.*

rayt eos non comprehendì à lege jejunij. Ita Trall. loc. c. n. 9. citans Fag. & Sà, Azor. p. 1. lib. 7. c. 17 q. 8. Laym. l. 4. tract. 3. cap. 3. n. 3. Sanch. in consil. 5. c. 1. dub. 7. m. 7. alioque.

29. *Dubium est quartò* : De Barbitonofibus ; Et quidam hos per se non excuso : tum quia ipsa conditio talis ait non nisi appareret valde ex se laboriosa ; ut mihi non apparuerit paulo ante Sartoria ; tum quia regulariter satis succedevit, & interpolatim, non autem continuo per integrum diem hæc folet ars exerceri. Fateor tamen facilimè iis excusationem accidentiarum convenire posse, cum pedibus stantes, non verò sedentes labore cogantur : Dices, Eugenius I V. *suprà* allatus, declaravimus omnes artifices eximi à precepto jejunii. Respondeo, negandam id esse, quia Pontifex tantum loquitur de artificibus exercentibus artes laboriosas : quare semper remanet nobis facienda de artis labore discussio, nisi forte auctoritatem Doctorum n. precedente dictam velis amplecti.

30. Inquires: Si quis artem, seu vivendi modum laboriosum non est ex sua conditione fortius, potestne ex sua voluntate laboriosum opus aliquo die assumere, & consequenter eo die abstinentia legem licet non custodire?

Respondeo: Si id fiat aliqua notabilis ex causa, posset
Vt, si quis carens, v.g. Ornatore Templi, ipse cum diuino
laboro, ne festum relinquat; exoneret: idem erit, si
pietas gratia iter pedestre ad lacram Imaginis aripiat;
si se flagellis uisque ad sanguinem notabiliter credat; si
ad servendum infirmis totum diem, etiam cum proprio
luero laborando consumat: ipsa enim pietas satis ratio-
nabilem dat causam. Ita D.Th. in 4. d. 15 q. 3. art. 1. q. 2. c.
non mediocriter de conf. dist. 5. Ioan. Sanch. d. 6. n. 2. Th.
Sanch. in conf. lib. 5. c. 3. dub. 11. & 12. ex part. Idem judico,
si quando aliquod grave commodum laborando acqui-
ram, vel incommodum à me grave abducam: tanta
enim gravitati indulgeret certus Ecclesia. Ita Less. lib. 4.
de iust. c. 2. num. 43. Fill. t. 32. p. 2. c. 6. num. 120. Trull. l. 3.
in dec. cap. 2. d. 7. num. 13. At si sine causa, ut si quis pede-
stre ad venandum solum ob volupatem se conferat, vel
pila ludat, vel hastiludo vacet; multo magis si cum
peccato, ut si ad adulterandum, vel ad furandum dictum
pedestre iter aripiat; distinguendum erit: nam si ha-
biant eodem die, quo urget jejunij praeceptum, cum id
sit ponere directum impedimentum executioni prae-
cepti, dum praeceptum urget, illicite contra praeceptum de-
jejunando fieri: Legi Less. lib. 4. c. 2. n. 43. Laym. .4.18.8.
cap. 3. n. 4. Trull. l. c. num. 13. si verò hiant tempore remoto
nec multum proximo ipsi diei, quo jejunium urget: non
illicite fieri. Supr. §. de causis excusantibus. ab auditione Sa-
cri. per occasionem diximus; quem ut recolas, omnino
velim.

31. Olim non excusavi à jejunij lege adolescentem nobilem, qui magna animi propensione per integros quandoque dies, etiam cum junio dies concurrent, per summam volupatem, arti ferrariae operam navabat, & scelopetos, similiaque bellicae artis acquisita instrumenta, artificis instar peritissimi fabrefaciebat. Fabrum ex officio dixi, in eodem hoc opere lubens excusum te vero excusare nequaquam debeo, quia illi quavis divitiae artis propria, qua neminem prius interiit Ecclesia, excusationem afferre vero non officium tuum, non ars propria, non labor ex aliqua rationabili causa suscepimus, non aliud caput à jejunandi lege potest eximere.

Scio quosdam excusare cum, qui semel, aut iterum aspergit pilaz ludum, v.g. vel venationem, licet praevidat se sic non posse essecum die jejunare, quia praeceptum (inquit) jejunij non obligat ad abstinentiam ab iis honestis actionibus; Ita Trull. l.c.n. 10. cit. Medin. & Led. Scio, inquam; sed iis assentiri nequeo; siquidem, dum urgeat praeceptum, vel est in proximo, obligor non aperte impedimenta ad illius executionem, ut dictum est satis supr. d. §. 2.

32. Illud tanquam certum libens admitto; si etiam cum peccato te ita defatigasti, ut non possis jejunium.

pati: peccasti quidem, dum impedimentum jejuniū exhibendo apposuisti: at poteris deinde sine novo peccato comedere, quia tunc verē incapax es maceratione jejuniū.

Paupertas.

33. Dupli via paupertas jejuniū tollit: Prīmū, si pauper, quia indiget, laboret die jejuniū: unde propter defatigationem se cibis reficere opus habeat: Secundū, si careat cibis, quibus integrum, candēmque sufficientem reficationem afflīmat: nam tunc, quia cogetur pauca identidem per diem comedere, jejuniū dissolvet. Utique excusatio, ut ex se patet, legitima est. Ita S. Thom. 2.2.q.147.art.4.ad 4. Fag. prace. Ecc. 4.1.1.c.8.m.12. Sanch. in cons. lib. 5. cap. 1. dub. 15.m.1. aliique.

34. Sed adhuc dubitabis: Prīmū, de eo, cui solum suspetit panis, & aqua, an is obligandus sit ad jejuniū? Quid, si præter panem, suspetret & vinum, vel potus vino similis? Quid denique, si præter panem, & vinum, non desit aliquod unum ex obsoniis modici sufficiunt, ut, v.g. pīsciculi, vel olives, vel nuces, vel cæpē, vel allia, &c.

Respondeo, non obligare habentem solum panem, nec habentem insuper & vīni copiam; quia nimis effet onerosum, & laboriosum calūmodi jejuniū. At habentem aliquod unum ex diēs obsoniis obligatē, si rārō, verbi gratia, semel aut iterum id contingat; non autem, si sāpē. Ratio est, quia si sāpē, maceraretur nimis, atque extra modum corpus: quā certē nimia maceration non habet locum, si id rārō contingat; præseriat in homine rusticō, firmā sanitatis, & his vīloribus obsoniis assūto. Quod si cui in promptu essent non pauca ex diēs obsoniis, tum olivæ scilicet, naces, tum pīsciculi, & similia; non audeo facultatem eidem non jejunandi concedere: (quidquid non nemo in contrarium sentiat) quia sufficiens habet alimentum a multis cibis vīloribus potest, quod ab uno, vel altero pītio- fio potuisset.

35. Dubitabis secundū: Qui habet unde vivat, non verō unde restituit, vel alat familiam, potestne primū laborare, & consequenter jejuniū negligere, ut pretio laboris, quod debet, exsolvat, familiānve sustenteret? Potestne secundū de vietiū sibi detrahere, & consequenter propter parvitatē vietiū non jejunare; ut sic pecuniam cumulans, diēs suis debitoribus, familiānve satis- fiat? Respondeo. Posse utrumque puto, quia restitutio, quae est debita ex iustitia, & sustentatio familiā, quae est ex charitate, prævalē debito jejuniū, quod non est induētum ab Ecclesia cum tanto rigore: Lege cap. non mediocriter, de confec. dist. 5. certē propter opera pietatis posse dissimilari jejunium, modo num. 1. diximus. An sicuti potest, ut etiam debeat? Colligeretur ex mox dicen- dis num. sequenti.

36. Vrges: Sequeretur ex his, prīmū, pauperem, quando aliunde non habet, posse laborare die festivo, inō & omittere sacram, solum, ut reddere debitum, vel familiam alere valeat; par enim viset ut ratio de his, & de jejunio: Sequeretur secundū; ad id etiam obligari; potens enim adhibere media apta ad solvenda debita, & iustitia obstringit, ut ea adhibeat. Respondeo ad primum, concedendum esse sequelam; solum adverto, sacram non esse tam facile omittendum; quia præceptum audiendi sacram die festo suam gravitatem habet, quae non videtur regulariter vinci a modico illo lucro, quod à labore tam modici temporis, quo Missa durat, acquiri ordinariē potest. Respondeo ad secundū cum distinctione: nego enim ad id obligari, ut quis restitutus; poterit enim debitor sibi persuadere creditorem nolle esse tam severum, ut obstringat ipsum ad conquerēdam pecuniam medio tam extraordinari, quale est, laborare die festivo, in quo omnibus conceditur quies ad vacandum Deo. At verō concedo te obligari ad laborandum, quando tanta necessitas premittat, ut sine illo, festivo labore notable dampnum tua familia patiatur; tunc enim urgat, ut bene tu mones, ratio charitatis,

Conjugium.

37. Contra pon rārō excusatione ducta ex ipsa conditione coniugii, liberatur à jejunio.

Liberatur, autem: Prīmū, in eo casu, quo non possit alteri reddere debitum, si jejunet. Ita S. Thom. Sanch. 1.9.de may. d. 3. m. 10. Less. lib. 5. cap. 2. n. 44. Jo. Sanch. d. 54. m. 21. aliique. Ratio est, quia ius iustitiae prævalēt præcepto Ecclesiæ; ne legi cum tanto rigore jejunium. Inō tunc peccaret coniux jejunando. Ita Ledesma 2. p. 4. q. 17. art. 4. ver. ex prædictis colliguntur; quia faceret contra ius alterius, dum ad reddendum illi debitum se notabiliter impotens reddit. Tunc autem hic casus locum habet; quando coniux notabilē debilitatem contraheret ex eo, quod cum jejunio debitum redderet, Debitum, in quam mode rā ab altero petitur: quā moderatio attendenda sit, spectata qualitate conjugij, juventus enim, fortioresque sapient, stolidi, imbecillioresque rariū matrimonio ut convenit. Cum ergo quis non teneatur reddere nisi iusta qualitate sua complexionis, ad quod solum, & non ad amplius virtualiter consensit conjugi, cum matrimonium contrahit; ideo solum tunc debitum conjugij conjugem à jejunio immunem reddit. Quod si precibus, aliō modo potest conjugi removere alterum à petendo debitum, adhuc tamen non teneretur ut hoc remedio, atque adeo posset non jejunare, & sic redire. Ita S. Thom. Sanch. l.c. Rās est, quia personalis obligatio reddendi est ex iustitia, quae non obligat nisi ad reddendum personaliter debitum; non verō ad coniugenda, vel potencia remedia, ne alter petat.

38. Negligi item jejunij præceptum non potest, ut potentior, seu etiam, ut potens quis sit ad petendum debitum à conjugi. Ita S. Thom. Sanch. ibid. quia solum obligatio iustitiae reddendi debitum excusat à jejunio: at conjugi non habet obligatiōnem iustitiae petendi, sed solum reddendi debitum.

39. Scio quendam concedere solutionem jejunij ei conjugi, qui nisi comedat, est ineptus ad petendum debitum mōderat, quia sicut Faber dives (inquit) ne suum officium ad quod ius habet, deserat, potest laborare, & consequenter non jejunare: sic conjugatus, ut suum officium usus matrimonij, ad quem ius habet, non amittat, poterit non jejunare, non quidem ut sit valentior, & potentior ad extraordinarias copulas, sed ut sit potens ad petendas copulas moderatas, ad quas ius habet.

40. Verū, nulla ratione placet hæc conceſſio: non solum, quia omnes ferē conjugati sic liberantur à jejunio, si qui in pro omnibus est illud: Sine Cerere & Bacco friget Venus; idēque possent conjuges prætendere quod comedunt ī carnium, quod certē effet inaudītum. Verū etiam, quia cum usus matrimonij, quod petitionem, si liber in conjugibus, prævalēt lex jejunij, quae ut obligans. Sicuti, quia Fideles omnes tenentur intercessio sacro diebus Dominicis, non potest quis excusari ab illo, quia vult uti sua libertate, quā se conferat illis Dominicis diebus ad venandum; & sicut, quia Sacerdotes omnes tenentur recitare Horas Canonicas, non potest quis aliquem Sacerdotem excusare ab iis recitandis, quia is vult uti sua libertate, quā Breviarium suum in Marti projiciat: & ratio horum omnium est, quia idem præceptum, quod obligat ad finem, obligat etiam ad media proxima, & necessaria ad illum; & ne tempore, quo præceptum urget, ponantur impedimenta voluntaria ad eius executionem, ut alibi a nobis dictum est.

41. Neque obstat patitas ducta ab Artifice divitiae quia lex jejunij ab solutē non obligat Opifices laborantes; unde non est mirum, quod eisdem non obligat; si divites sibi; per accidens enim est eos esse locupletes, at lex jejunij obligat per se etiam conjuges; unde iij ob solam rationem conjugijs nisi alia addatur excusatio, dictam legem à se non possunt excutere.

Illud approbo, si advertat conjux periculum incontinentiae in alio, posse petere, etiam si, ut petat, opus sit jejunium frangere; quia tunc illud periculum in altero æquivalit.

seguenter petitioni, & petitio hujus redditioni, ad quam
ut per justitiae ratio. Idem puto (non enim absumilis est
ut non nisi peccata in geras malam sufficiunt in altero,
quod adultereris, vel aliam Adamaveris.

4. Liberatur secundus, Vxor, si ex jejunio reddatur
in extraordinarię pallida maciēque confecta, ut timor
intimidibilis sit, ne a Viro minus notabilitate ametur: Ita
Si jejunium, n. 9. Thom. Sanch. lib. 9. de matr. d. 3. n. 11.

Si jejunium, d. 3. n. 24. praeceptum enim jejunij quanto ma-
cimum statu, quem certe sine debito amore perisilitari
possit, obstat non debet.

4. Liberatur tertius si eadem uxor ita prohibeatur
jejunio, ut si jejunet, rixas exoriantur, & notabilitate
adversitate Th. Sanch. l.c. 13. alter Sanch. l.c. 26.

fig. 4. Ecl. lib. 1. c. 9. n. 9. quamvis enim peccet vir, si
ut linea sufficiente causa faciat, uxor tamē si obediat, non
delinqut. proper rationem n. preced. dictam.

4. Liberatur quartus, Vxor Catholica, si prohibe-
atur a viu heretico jejunare, idque non in contemnam
Ecclesie, vel praecepti jejunandi, sed ob alias causas,
puta ob incommode parandi cibos Quadragesimales,
ob suspicuum cōsideri vel quid simile. Ita Azor.
p. 1. lib. 7. c. 18. & 2. Fag. l.c. 10. Trull. lib. 3. in dec. c. 2. dub. 7.

4. Ratio et cetera, vel ferē eadem, ac nō dicta.

4. Liberatur quintus, ut id hāc occasione dicam,
pilla subre voles, si ex continuato jejunio Quadra-
gesima (nam in jejunio uno vel altero, quod incidit in
annis, id vix locum habere potest) speciositatem fa-
cere notabilitate amitteret: Ita Th. Sanch. l.c. 12. Ratio
etiam pueris honestum Matrimonium acupant, nō
tulit clamum infest specie desperatio. Sed quod si
tunc factura? Respondet, quando ita colorē
dependet, maciēque contraheret, ut, ea visa, statim de
data macte extra suum morem notaretur.

Opera Pietatis & remissive.

Difficultas invitandi.

4. Littere ob pietatis opera jejunium de praecepto
religione, satis per occasionem tercijimus cap. 3. §. 4. n. 6.

4. Quod difficultatem. Ceterum est, molestiam ali-
quam in jejunio residere, atque haec nihilominus cognita
praecepti jejunio. Fidelibus ab Ecclesie: quare non est,
ut ob qualibet difficultatem a jejunio te exipi im-
pedirent putes. Agimus igitur hic de magna, ac valde
extraordinaria difficultate: de qua sic distinguere: Si dif-
ficultas oritur ex malo habitu tuo, rūaque gloriolata,
tamen si magna obligari tamē vincere, ag jejunare.
Ita fil. n. 12. lib. 2. c. 6. q. 9. n. 12. omnes enim tenemur
malos habitus, quamvis inverteratos, extirpare. At si dif-
ficultas oritur ex prava corporis dispositione, quia, v.g.
stomachus notabilis, atque extraordinariam debilitatem
stomachus, incolitam laetitudinem, & similia, excusaberis
ejunio, etiamli ejusmodi debilitas provenerit ex malo
stomachis nimis comedendi. Sic intelligo Bonac. i. 2. d. 1. de
p. Ecl. i. p. n. 13. Ratio est, quia tunc eujusmodi in-
convenientia reducuntur ad corporis infirmitatem, de qua
littera facit, superque dilatatur.

Transitus per Terras Hæretorum.

Servitus Catholicus apud Infideles.

4. Quando nullum adest, timetur incommodeum,
de quando, si jejunetur, apparer Religionis contemptus,
jejunium esse obserendum, etiam inter infideles, nulla
est dubitatio. At si vita periculum, vel alterius mali
gravis, sine dicto contemptu, poterit, vel peregrinus, vel
littere inter Hæreticos, seu Infideles, & jejunium, & fran-
gate, & canes comedere die Fidelibus ventito, Azor. p. 1.
k. c. 18. q. 9. Trull. l. 3. in dec. c. 2. dub. 7. n. 22. quia præcepta
Ecclesie positiva non obligant, ut nimis sèpè diximus,
cum tanto dispendio. Hinc, si Remiges Christiani in tri-

repibus Infidelium, vel servi in eorundem domibus
alium cibum præter carnes non habent, vel si jejunan-
do in odium notabile Domini Infidelis incidere, a je-
junii præcepto propter dictam rationem eximerentur.

Bona fides: Ratio hospitiij.

49. De bona fide si haberet Sā, v. Jejun. n. 14. Qui se
putat justam causam habere non jejunandi, non peccat mor-
taliter, non jejunando: si ille, immo nec peccare venialiter,
si nulla prorsus fraude ita putat, certum sit, Nam si ne-
gligentiam adhibuerit in exquirenda causæ sufficientia,
jam aliqua adest fraus, juxta cuius gravitatem, si adfuit
vel levitatem, pensanda est culpa, ut universum explicui-
mus, l. 1. c. 1.

50. Atque ex hac fide bona excusandas esse aliquos
sanctos viros priscis imbutos moribus; puto, qui Cha-
ritate urgente, ut hospites ex itinere, ut plurimum pe-
destri defatigatos ad cibum allicerent, jejunium etiam
obligans se posse frangere existimabant: nisi cōsiderem ex-
cusari potius velis, quod non tam jejunium de præ-
cepto Ecclesie, sed de regula ad mortale non obligante
violaverint. Nam ceteris mihi non probatur solam hos-
pitiū rationem posse causam fractionis esse jejunij, sive
ex præcepto, sive ex voto, sive ex penitentia debiti: Ita
Azor. p. 1. lib. 7. c. 18. & 19. q. 1. & 2. Fag. pr. Ecl. 4. lib. 1. c. 10.
n. 11. Ratio præcipua est, quia in hac potissimum ceterate
nostra tam culta faciliter hospes, nisi sit inhumanus, & bar-
barus, poterit persuaderi jejunium à te, non ex aliquo
capite Hospitiū offensivo, sed solum ex obligatione tibi
injuncta, servari: raroque admodum ne dicam, nūquā
timeri aliquod dannum videtur posse ex tua sola absti-
nentia, si humaniter cetera hospitiū jura custodias.

Ratio loci: Excusatio dubia, remissive.

51. De excusatione ratione loci. Matis per occasio-
nem dictum est in superioribus, c. 1. §. 2. n. 10. cū de ex-
cusatione ab assistentia Missa tractaremus. De excusa-
tione dabia, vide nonnulla max. num. 6. fine, & ea quæ su-
p̄a diximus lib. 1. c. 3. §. 7. c. Jejunium.

Dispensatio.

52. Dispensationem de non jejunando concedi à
Summo Pontifice posse, ex justa causa, licet, & validè,
sine causa autem, saltem valide, ex supradictis cap. 3. §. 2.
num. 2. satis constat.

53. Et quidem causa justa duplex est: Altera ex par-
te Summi Pontificis, altera ex parte ejus, qui dispensa-
tionem postulat. Ex parte hujus causa debet esse excu-
satio, seu aliquo tandem modo impeditiva, de qua max.
num. 6. Ex parte Pontificis non est improbabile satis esse
quamcumque, etiam si non sit impeditiva jejunio: quare
sufficit, si Pontifex moveatur ab aliqua sibi bene visa ra-
tione, ita ut solum, quia vult se benignum alicui bene-
merito ostendere, sufficiat aliquando ad dispensandum.
Lege Sanchez 1.8. de matr. d. 18. n. 7. Pont. 1.8. de matr. cap.
14. Castro Pal. 1.1. 3. de disp. d. 6. p. 8. §. 1. n. 3. Dianam p. 1.
tr. 1. 3. ref. 3. 5. Trull. l. 3. in dec. c. 2. dub. 7. n. 18. ejus rei fa-
ctio est, quia similes dispensationes coepit ex perso. a
particulari, non lēdunt bonum commune, ne sunt in
alicujus præjudicium, nec bonum ordinem Rēpublica
turbant: convenit enim ipsi Rēpublica bono. Principē
aliquando se benignum exhibere: ergo cū hā dispensa-
tiones sint circa leges humanas ab ipso Pontifice de-
pendentes, non est unde tunc comittatur ne levis qui-
dem culpa. Proportionali modo esse discurrendum de
dispensationibus concedendis per Episcopos à jejunis,
solo jure Diocesano, (non autem universalis, de his enim
max. n. 5. 5.) inducitis, paritas rationis ostendit.

54. Atque ex his fit, peti posse dispensationem ex
sine causa à Summo Pontifice, & ab Episcopis in eo-
rum proprio jure sine illa culpa, Ita Sanch. ib. 8. de matr.
d. 18. n. 9. tum quia integrum mihi est proponere deside-
rium.

200 Explic. Dec. Lib. V. Cap. V. De Jejunio.

rium meum; ceterum ad Superiorum pertinet inquirere causa sufficientiam: tum quia supponere possum semper adesse. Etiam causam benignitatis ex parte Praelati proprio iure. Fit insuper, posse quempiam uti predicta dispensatione; Ita Suar. lib. 9. de leg. c. 19. n. 14. Pont. Dian. Barb. Navar. Val. alisque quos citat, acuturque Trull. I.e. tum quia suppono semper adesse dictam causam ex parte Pontificis, vel Episcopi: tum quia dispensatio sine causa concessa a legitimis Superioribus, quales sunt in proprio iure Praelati, jam est valida, ut supra vidimus non igitur peccabit, qui dispensationem iam validam utitur, cum per dispensationem validam, validè a legi exemptus est, est, Superior peccaverit.

Dixi (sincere) nam si falsum exprimas, vel veram taceas, longè alia est ratio, de qua re alibi.

55. Loquamur iam de Episcopis, Praelatis Regulatibus, Episcoporumque Jurisdictione gaudentibus, (qui sunt hi, vide in simili sup. c. 3. §. 2. n. 32.) quoad universaliciunia indicta toti Ecclesia.

Primo. Dicti Praelati Papa inferiores, non solum posse dispensare in ieiuniis proprii iuris, ut modò dictum est; sed etiam possunt cum suis subditis aliquando dispensare in ieiuniis lege universalis institutis. Ita S. Thom. in 4. diff. 15. q. 3. art. 2. q. 4. ad 3. Suar. lib. 6. de leg. c. 14. fin. Sanch. lib. 5. conf. c. 1. dub. 5. n. 16. Fag. pr. Ecl. 4. l. 1. c. 9. n. 2. Ratio est, quia potest Praelatus inferior dispensare in lege superiori, quando non est recursus ad Superiorum, caususque dispensandi est frequens, qualis certè est hic de ieiunio. Intellige semper, dummodo in huiusmodi universalibus legibus existat causa, se tenens ex parte subditis, quia dispensare in lege Superiori, hinc solum concessum est, ut subditorum necessitatibus subveniatur.

56. Inter hos potentes dispensare dicto modo in ieiuniis universalibus, consumera Parochum, etiam praesente Episcopo. Ita plures, quos citat, & sequitur Joan. Sanch. d. 54. n. 36. Th. Sanch. lib. 8. de matr. diff. 9. n. 27. Et ratio præter præscriptam consuetudinem est, quia secus nimis gravarentur Fideles, in d. & Episcopi, si hi effent pro ejusmodi minutis, & frequentibus dispensationibus semper audebant.

57. Secundò, quilibet ex dictis, in d. & a delegatis ab ipsis, eo modo, quo cum subditis suis dispensare potest, poterit etiam secum ipse immediatè, vel mediatè, committendo scilicet suo Confessario, ut dispenset: id quod satis sit hinc innuisse. Lege Castr. ir. 3. diff. 6. de diff. p. 7. §. 1. n. 2. Diana p. 1. t. 9. ref. 15. Laym. l. 1. ir. 4. c. 12. n. 3. Asc. Tamb. 1. de iur. Abb. d. 1. 2. q. 8. n. 1. & 2. in nova edit.

58. Tertio; quamvis Episcopi non possint abrogare jejunia universalis Ecclesie; quia nihil potest, absoluere loquendo, Inferior in lege Superioris; tamen concurrente gravi causa, valet pro tota sua Dicessi aliquando dispensare. Sic paucis ab hinc annis dispensatum fuisse ad edendas carnes tempore Quadragesima, graffante peste, Panormi; fame premente, Messanæ, scimus omnes.

Mulcò magis poterunt ex causa transferre. Ita Sanch. in conf. lib. 5. c. 1. d. 7. n. 17. Vnde recte factum est Panormi, ut in die Natalis Sanctæ Christianæ Civitatis Patronæ, quæ incidit in Vigiliam sancti Jacobi, non jejunetur, sed ob celebritatem Festi transferatur jejunium in diem praecedentem.

59. At poteritne Episcopus commutare, hoc est, sine ultra causa, concedere ipsi, vel toti Dicessi, ut loco jejunij aliquo opus spiritualis, sive æquale jejunio, sive magis exhibeat? Respondeo, non posse in jejunio indictis iure coiuncti, vel iure Provinciali; Posse in jejunio à se, vel Praedecessoribus, vel Concilio Dicessano inducitis. Lege Suar. lib. 6. de leg. c. 16. init. Castr. t. 1. n. 3. d. 6. de diff. p. 9. n. 4. Indicat Sanch. l. 3. de matr. d. 10. n. 11. & c. 1. q. 1. de fer. Ratio prioris dicti est; quia Episcopi sicut causa excusante subditos dispensare ex legibus Superioris valent (vide que dixi, cum se dispensatione a laborandum die fetor) si ergo nullam supponis causam, ex parte subdit, nullam supponis autoritatem. Ratio dicti posterioris est: quia leges à se dependentes abrogare potest ex quacunque causa, quamvis subditos non excusent, ut modò n. 53. dictum est; opus autem bonum, in quod commutari jejunium supponimus, jam alia causa est.

60. Quarto: quenam debet esse causa excusans, sive ex parte subdit tenens, in hac materia? Respondeo: satis erit una ex illis causis excusantibus à jejunio, haec enim explicatis, nec non totaliter, sed aliquo tandem modo insufficienter excusans. Ita Sanch. in conf. lib. 5. c. 1. dub. 6. n. 2. Item satis erit, si dubium sit, an dicta causa sufficiat ad excusandum absolutè subditum à jejunio; Ita id. vel a sufficiat Superiori ad expediendam dispensationem, Ita idem ibid. dub. 5. n. 26. Trull. lib. 3. in dec. c. 2. d. 7. n. 19. Less. v. Jejunium. p. 10. Ratio horum est, quia si causa est magna, & gravis, non indigemus dispensatione: si nulla, non potest ea licetè dari: ergo si aliquis op. pati possit potest dispensandi, satis erit, si causa non sit adeò gravis, vel sit dubia. Quando superiores advertunt, causam minus esse sufficientem ad absolutionem dispensationem, miscent aliquam commutacionem, puta Orationem, elemosynam, &c.

61. Majorem causam requiri in dispensatione ad carnes, quam ad frangendum jejunium, admonitione non indiget. Quid de laeticiis, comparatione factis ad jejunium? Aio, majorem requiri causam ad dispensandum jejunium, quam ad edendam laeticiam: quia cum laeticiis starc. jejunium potest; atque adeò minus dispensatur in his solum endens, quam in violando jejunio.

62. Tertio denuo, Confessarius, ex Sanch. conf. lib. 5. c. 1. dub. 5. n. 28. & lib. 8. de matr. d. 9. c. 27. Fag. pr. Ecl. 4. lib. 1. c. 9. n. 3. Trull. lib. 3. in dec. c. 2. dub. 7. n. 18. Medicus, ex iisdem ibid. vel quilibet vir prudens, ex iisdem ibi: ut erit Abbatissa, ex Joan. Sanch. in sel. d. 54. n. 37. Lezana v. Abbatissa, n. 1. 4. dispensare in jejunis non valent: solum possunt, quatenus sunt periti, declare causam adesse sufficiem ad non jejunandum. Ratio est manifesta, quia ad dispensandum requiritur iurisdictio spiritualis, qua hi carent; at ad declarandum, sufficit peritia.

63. Verum, quid fieri in casibus, in quibus nec adesse Superior, qui dispenset; nec vir peritus, qui declarat? Respondeo: sufficit ipse subditus bona fide putans sufficientem sibi adesse causam, ut colligimus ex S. allat. n. 49. Sed jam, librum hunc quartum feliciter, si Deo placet, cum gratiarum actione claudamus.

FINIS LIBRI QUARTI.

Ac totius Operis primæ Patris.

Lauds Deo, Beatisima Virgini, ac Beato Aloysio.